

Marius ANDREESCU

Curtea de Apel Pitești, Facultatea de Drept și Științe Administrative, Universitatea din Pitești

Andra PURAN

Facultatea de Drept și Științe Administrative, Universitatea din Pitești

THE PRINCIPLE OF PRIORITY OF THE EUROPEAN UNION'S LAW. LEGAL CONSEQUENCES

Keywords
*The principle of priority of the European Union law,
National law,
European Union law,
National judge,
Rule for the procedural autonomy*

Abstract

For the national courts of law the aspects coming out from the principle of priority of the European Union law compared with the national law, are extremely important because the national judge will be many times in the position of deciding if he has to apply a community norm, and if yes, which is the procedure to follow.

In this study we analyze some of the important aspects such as the contents of the principle of priority in European Union law compared with the national law, but also particular aspects, such as the relationship regarding the community law norms on one side, and the norms regarding the constitutions of the member states, on the other side.

The obligation of the law courts to interpret the internal law in compliance with the European Union law results from the jurisprudence of the European Court of Justice. In this study the main aspects of this obligation are shown and also the rule for the procedural autonomy, acknowledged by the national judge that is applying the community law norms with the purpose to ensure the efficiency of these dispositions.

I. RELAȚIA DINTRE DREPTUL NAȚIONAL ȘI DREPTUL UNIUNII EUROPENE.

Unul dintre cele mai importante elemente definitorii ale Uniunii Europene îl constituie existența unui sistem propriu alcătuit din principii, norme scrise și reguli stabilite de jurisprudență. Prin urmare este important de a clarifica relațiile dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național. Rezolvarea acestei probleme se regăsește într-un set de reguli care nu sunt prevăzute explicit în Tratatul constitutiv dar au fost dezvoltate de Curtea de Justiție prin mai multe decizii, unele dintre ele controversate.

Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene cuprind reguli cu valoare de principiu privind raportul dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național.

În plan practic interferența dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național apare în special atunci când există contradicții între normele juridice aparținând sistemelor de drept. Desigur, problema relației dintre cele două categorii de norme juridice interesează nu numai într-o astfel de situație, dar și în cazurile în care o instanță de judecată poate aplica o normă a dreptului Uniunii Europene.

Apreciem că, această problemă poate fi analizată pe două planuri: 1/ relația dintre dreptul intern (altul decât cel constituțional) și dreptul Uniunii Europene; 2/ relația dintre normele constituționale ale statelor membre, iar pe de altă parte dreptul Uniunii Europene.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, doctrina dar și legislația internă se referă la principiul priorității sau al supremației, întâietății, preeminenței dreptului Uniunii Europene față de sistemele de drept național.

Considerăm că principiul preeminenței sau al priorității dreptului nu este echivalent cu principiul supremației unei reguli de drept deoarece *supremația* este o însușire proprie normelor constituționale interne. În acest sens dispozițiile art.148 alin.2 din Constituția României consacra *prioritatea* și nu *supremația* prevederilor Tratatelor constitutive ale Uniunii Europene precum și a celorlalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu față de dispozițiile contrare din legislația internă. Prin urmare între noțiunile de „prioritate” sau „preeminență” iar pe de altă parte „supremație” există o diferență nu numai terminologică dar și de natură juridică cu consecințe pentru raportul dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național.

Principiul priorității dreptului Uniunii Europene enunțat mai sus vizează în special reglementări în domeniul economic și mai puțin din domeniile politicii externe, de securitate, justiție și afaceri interne. Explicația constă în faptul că în domeniile de activitate cu caracter economic prin Tratatul constitutiv și de aderare statele membre au înțeles

să cedeze din suveranitate și să accepte luarea deciziilor și adoptarea legislației de către instituțiile comunitare.

Curtea de Justiție a ajuns la dezvoltarea principiului priorității dreptului Uniunii Europene având în vedere regula de drept internațional public conform căreia „o parte nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat”. O altă sursă a reprezentat-o dispozițiile art.10 din Tratatul Comunității Europene, modificat prin Tratatul de la Lisabona, recent intrat în vigoare. Norma cuprinsă în dispozițiile art.10 a rămas însă nemodificată până în prezent și stabilește obligația statelor membre de a lua toate măsurile necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care rezultă din tratatele și actele instituțiilor Comunității. Aceleași dispoziții impun și obligația negativă a statelor membre de a se abține să ia măsuri care ar pune în pericol realizarea scopurilor Tratatului.

Acestea nu sunt singurele reglementări din Tratatul Uniunii Europene care fundamentează principiul priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național. Dispozițiile art. 3a din Tratatul privind Uniunea Europeană, așa cum au fost modificate prin Tratatul de la Lisabona, instituie în sarcina statelor membre aceleași obligații ca și dispozițiile art.10 din T.C.

În materie este însă relevantă jurisprudența istorică a Curții de Justiție a Uniunii Europene care marchează o anumită evoluție a afirmării principiului priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național.

Un moment semnificativ îl reprezintă cauza *Costa c. Enel* (6/64 *Costa c.Enel* (1964) ECR 585). Petentul Flaminio Costa a cerut instanței competente italiene să trimită o cerere la Curtea de Justiție pentru interpretarea art.37, 53, 93 și 102 din T.C.E., care în opinia petentului fuseseră încălcate de legislația națională. Instanța italiană a înaintat două cereri de interpretare, una Curții Constituționale a Italiei și alta Curții de Justiție a Uniunii Europene

Curtea Constituțională a apreciat că T.C.E. nu poate avea o valoare normativă decât în măsura în care este încorporat în dreptul național printr-o lege. Totodată se admitea că o lege națională poate să deroge de la prevederile Tratatului.

Curtea de Justiție a avut o altă părere exprimată în decizia pronunțată: „ Rezultă din aceste considerente că sistemul juridic născut din Tratat, izvor independent de drept, nu poate fi din pricina naturii sale speciale și originale surclasat de către normele juridice interne ori care ar fi forța lor juridică, fără a fi lipsit de caracterul său de drept comunitar și fără ca însuși fundamentul juridic al Comunității să fie pus sub semnul întrebării”.

Un alt moment al evoluției jurisprudenței Curții de Justiție în această materie îl reprezintă cauzele „ Internaționale H” (11/70, *Internationale H.*, (1970)

ECR 1125); „Simmenthal I (35/76, Simmenthal SpA (1976) ECR 1871) și Simmenthal II (106/77, Simmenthal (1978) ECR 629)”.

Pentru tema noastră de cercetare sunt relevante următoarele considerente din decizia pronunțată în cauza Simmenthal II: „ca atare este incompatibilă cu cerințele inerente naturii dreptului comunitar, orice dispoziție a ordinii juridice naționale sau orice practică, legislativă, administrativă sau judiciară, care ar avea drept efect diminuarea eficacității dreptului comunitar prin faptul de a refuza judecătorului competent să îl aplice, competența de a fac, în chiar momentul acestei aplicări, tot ceea ce este necesar pentru a înlătura dispozițiile legale naționale care, eventual, ar reprezenta un obstacol în calea deplinei eficacități a normelor comunitare... Prin urmare, răspunsul la prima întrebare este că judecătorul național însărcinat, potrivit competenței sale, să aplice dispozițiile dreptului comunitar, are obligația de a asigura deplina eficacitate a acestor norme, lăsând neaplicată, din oficiu, dacă este necesar, orice dispoziție contrară a legislației naționale, chiar ulterioară, fără a solicita sau a aștepta eliminarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional” (considerentele 22 și 24 ale deciziei).

Mai mult, Curtea a considerat că instanțele naționale au competența de a constrânge și chiar de a sancționa puterea legislativă și puterea executivă cu scopul de a garanta eficiența deplină a principiului priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național (Ștefan, Andreșan-Grigoriu, 2007: 196-202).

Acest principiu trebuie înțeles și din perspectiva regulii obligativității actelor comunitare. Astfel, în baza dispozițiilor art.249 din T.C.E. *regulamentul* are aplicabilitate generală și este obligatoriu în toate elementele sale. Spre deosebire *directiva* se adresează onora sau tuturor statelor membre și este obligatorie cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele pe care le folosesc pentru atingerea obiectivelor stabilite. *Decizia* este obligatorie în toate elementele sale pentru destinatarii care îi indică.

Regula aplicării directe ce caracterizează unele dintre actele juridice ale dreptului Uniunii Europene interesează modul de înțelegere și aplicare a principiului priorității dreptului Uniunii Europene. Regulamentele au aplicare directă deoarece nu necesită o transpunere în dreptul național. După cum a indicat curtea în jurisprudența sa, statele membre nu trebuie să adopte legislație națională prin care să preia regulamentele. Prevederile lor pot fi invocate de către persoanele fizice și juridice direct în fața instanțelor naționale. Spre deosebire, *directiva* nu are aplicabilitate directă. Ea trebuie întotdeauna transpusă în sistemul de drept al fiecărui stat membru căruia îi

este adresată. Actul normativ interne de transpunere a directivei este cel prin intermediul căruia conținutul directivei va pătrunde în sistemul de drept național.

Principiul priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național trebuie înțeles și după criteriul posibilității invocării directe a actelor comunitare în fața instanțelor naționale. Sintagma „efect direct” desemnează atributul unui act normativ comunitar de a crea în patrimoniul persoanelor fizice și juridice drepturi pe care acestea le pot invoca direct în fața instanțelor naționale. Fără a intra în amănunte subliniem că în anumite condiții, regulamentele, directivele și deciziile pot avea efect direct (Ștefan, Andreșan-Grigoriu, 2007: 214-234).

Una dintre cele mai controversate probleme reflectate în jurisprudența instanțelor statelor membre dar și în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene este raportul dintre dreptul Uniunii Europene și normele constituționale interne.

În mod constant instanțele constituționale din unele state membre cu deosebire Germania, Italia și Franța, au considerat că principiul priorității dreptului Uniunii Europene nu se aplică în relația cu reglementările cuprinse într-o constituție, deoarece legea fundamentală a unui stat exprimă identitatea și suveranitatea națională. Această soluție a vizat cu deosebire reglementările privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Până la data de 1 decembrie 2009, dată la care a intrat în vigoare Tratatul de la Lisabona și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, dreptul Uniunii Europene nu cuprindea un sistem coerent normativ de garantare a drepturilor fundamentale ale omului. În consecință, instanțele statelor membre au invocat în astfel de situații reglementările constituționale interne.

II. RAPORTUL DINTRE DREPTUL UNIUNII EUROPENE ȘI NORMELE CONSTITUȚIONALE

Așa cum am afirmat mai sus susținem că există o diferență de natură juridică între principiul priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național altul decât cel constituțional, iar pe de altă parte, principiul supremației constituției interne. Supremația legii fundamentale a unui stat exprimă în esență forța juridică superioară a acesteia față de orice act juridic care produce efecte și se aplică pe teritoriul statului. Consecința principiului supremației unei constituții este conformitatea întregului drept intern cu normele legii fundamentale. A considera că pe teritoriul unui stat, chiar și membru al Uniunii Europene, ar putea produce efecte juridice o normă de drept contrară reglementărilor constituționale interne, înseamnă a limita în mod nepermis suveranitatea

statului în cauză cu consecința periclitării ordinii de drept construită pe principiile și normele constituționale.

De altfel, practica instanțelor statelor membre ale Uniunii Europene nu oferă prea multe exemple de conflict între normele dreptului Uniunii Europene iar pe de altă parte reglementările constituționale. Această situație se explică prin aceea că în urma procesului de aderare la Uniunea Europeană statele membre și-au adaptat reglementările constituționale cu caracter de principiu la cerințele specifice dreptului Uniunii Europene și au consacrat într-o formă sau alta principiul priorității acestui sistem de drept față de dreptul intern ori de câte ori există o contradicție între regulile celor două categorii de norme juridice.

Desigur, această problemă rămâne deschisă și este departe de a fi rezolvată. Remarcăm că în jurisprudența din ultimii ani a Consiliului Constituțional și a Consiliului de Stat din Franța s-a dezvoltat conceptul de „*identitate națională constituțională*”. Potrivit acestui principiu instanțele naționale vor aplica întotdeauna normele constituționale interne dar și regulile înscrise în legislația obișnuită ori de câte ori acestea nu au corespondent în dreptul Uniunii Europene.

Constituția României realizează distincția între principiul supremației legii fundamentale, iar pe de altă parte, principiul priorității dreptului Uniunii Europene față de dreptul național. Astfel, dispozițiile articolului 1 alin.6 din Constituție consacră principiul supremației legii fundamentale: „În România respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”. Aceste principiu nu poate fi confundat cu cel al priorității dreptului Uniunii Europene față de reglementările contrar din legile interne consacrat de art.148 alin.2 din Constituție.

Jurisprudența Curții Constituționale a României reflectă această problemă.

Prin decizia nr.148 din 16 aprilie 2003 privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României (publicată în M.Of.nr.317 din 12 mai 2003), instanța noastră constituțională realizează în mod clar distincția dintre supremația Constituției și principiul priorității dreptului Uniunii Europene, afirmând: „Consecința aderării pleacă de la faptul că statele membre ale Uniunii Europene au înțeles să situeze acquisul comunitar, tratatele constitutive ale Uniunii Europene și reglementările derivate din acestea pe o poziție intermediară între Constituție și celelalte legi atunci când este vorba de acte normative europene obligatorii”.

În literatura juridică de specialitate, cu referire la dispozițiile art.148 din Constituție și în conformitate cu decizia nr.148 din 16 aprilie 2003, s-a precizat : „ Prin urmare, se poate afirma că în ordinea juridică internă actul juridic prin care România aderă la Uniunea Europeană are forță

juridică inferioară Constituției și legilor constituționale, dar superioară legilor organice și ordinare” (Constantinescu, Iorgovan, Muraru, Tănăsescu, 2004: 331).

În jurisprudența sa ulterioară Curtea Constituțională pare să fi renunțat la această deosebire fundamentându-i deciziile numai pe principiul priorității dreptului Uniunii Europene (Decizia nr.308/2006 publicată în M.Of. nr.390 din 5 mai 2006; Decizia nr.59/2007 publicată în M.Of.nr.98 din 8 februarie 2007; Decizia nr.1042/2007 publicată în M.Of. nr.12 din 8 februarie 2008 și Decizia nr.1172/2007 publicată în M.Of. nr.54 din 23 ianuarie 2008).

Cu toate acestea, prin decizia nr.1258 din 8 octombrie 2009 (publicată în M.Of nr.798 din 23 noiembrie 2009), Curtea constată că o lege internă prin care se transpune în dreptul intern o directivă a Uniunii Europene este neconstituțională. O astfel de soluție, în opinia noastră, consacră principiul supremației Constituției și obligativitatea respectării acesteia în raport cu principiul priorității dreptului Uniunii Europene.

Prin decizia cu numărul de mai sus, instanța constituțională a constatat că dispozițiile Legii nr. 298/2008 (publicată în M.Of. nr.780 din 21 noiembrie 2008) sunt neconstituționale. Din considerentele deciziei rezultă că Legea nr.298/2008 a fost adoptată pentru a transpune în planul legislației naționale Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicație electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice. Curtea se referă la regimul juridic al unor astfel de acte comunitare, subliniind că : „ ... impune obligativitatea sa pentru statele membre ale Uniunii Europene în privința soluției juridice reglementate, nu și în ceea ce privește modalitățile concrete prin care se ajunge la acest rezultat, statele beneficiind de o marjă largă de apreciere în scopul adoptării acestora la specificul legislației și realităților naționale”.

Examinând conținutul Legii nr. 298/2008, Curtea a constatat că acest act normativ este de natură să afecteze exercițiul drepturilor sau al libertăților fundamentale, respectiv dreptul la viață intimă, privată și de familie, dreptul la secretul corespondenței și libertatea de exprimare. Instanța constituțională reține că restrângerea exercițiului acestor drepturi nu corespunde cerințelor stabilite de art.53 din Constituția României.

Considerăm că principiul priorității dreptului Uniunii Europene nu poate să vizeze și normele constituționale. Unul dintre argumente pentru a susține această afirmație rezultă din dispozițiile art.148 alin.2 din Constituție. Norma constituțională condiționează respectarea principiului priorității dreptului comunitar de „ respectarea prevederilor actului de aderare”.

Tratatul de aderare nu poate fi contrar normelor constituționale, deoarece nu ar fi putut fi ratificat de către Parlament. Dispozițiile art.11 alin.3 din Constituție sunt edificatoare în acest sens: „în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției”.

III. OBLIGAȚIA INSTANȚELOR NAȚIONALE DE A INTERPRETA DREPTUL INTERN ÎN CONFORMITATE CU DREPTUL UNIUNII EUROPENE. LIMITELE ACESTEI OBLIGAȚII.

Una dintre consecințele principiului priorității dreptului Uniunii Europene este și obligația instanțelor naționale de a interpreta dreptul intern în conformitate cu dreptul Uniunii Europene.

În încercarea de a asigura eficacitatea și uniformitatea dreptului Uniunii Europene, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit mai multe mijloace pentru a stimula statele să implementeze corect și la timp directivele și pentru a asigura punerea lor în aplicare. Unul dintre aceste mijloace este crearea doctrinei efectului direct vertical al directivelor.

În ipoteza în care prevederile unei directive neimplementate sau implementate incorect nu pot avea efect direct vertical pentru că nu întrunesc condiția de a fi suficient de clare, precise și necondiționate, pentru a se putea deduce dreptul pe care justițiabilul dorește să-l valorifice în fața instanțelor naționale, Curtea, a instituit obligația, în sarcina judecătorului național, de a interpreta legislația națională în raport cu conținutul directive. Una dintre primele cauze în care s-a formulat expres această obligație a fost cauza Van Colson. Curtea a reținut în considerentele deciziei pronunțate că legislația națională limitează dreptul de reparație al persoanelor care au făcut obiectul unei discriminări în cazul exercitării dreptului la muncă. O astfel de situație nu este conformă exigențelor transpunerii eficiente a Directivei nr.76/207. Prin urmare instanța de la Luxembourg a statuat: „Rezultă că în activitatea de aplicare a dreptului național și în special a dispozițiilor unei legi naționale special introduse în vederea aplicării Directivei 76/207, instanța națională este ținută să interpreteze dreptul național în lumina textului și a finalității directivei pentru a obține rezultatul prevăzut în art.189 alin.3 din T.C.E.”. În consecință, a precizat curtea : „ Este de competența instanței naționale să dea legii adoptate în vederea aplicării directivei, în măsura în care dreptul național îi acordă o marjă de apreciere, o interpretare și o aplicare conforme cu exigențele dreptului comunitar”.

Edificator pentru tema noastră de cercetare este și hotărârea recentă a Curții de Justiție a Uniunii

Europene, pronunțată în cauza Seda Kçükdeveci v. Swedex GmbH & Co (Hotărârea C-555/07). Curtea reafirmă existența principiului nediscriminării pe motive de vârstă, precum și rolul instanței naționale în aplicarea acestuia. Reglementarea germană care prevede că perioadele de muncă încheiate anterior împlinirii vârstei de 25 de ani nu sunt luate în considerare pentru calcularea termenului de preaviz este contrară principiului nediscriminării pe motive de vârstă, astfel cum este prevăzut de Directiva 2000/78. În această situație, instanța națională trebuie să înlăture, dacă este necesar, orice reglementare internă contrară, chiar și în cadrul unui litigiu între particulari.

Din considerentele acestei hotărâri rezultă că Directiva nr. 200/78 concretizează principiul egalității de tratament în domeniul încadrării în muncă și al ocupării forței de muncă. Principiul nediscriminării pe motive de vârstă este un principiu general al dreptului Uniunii. Prin urmare, instanța națională sesizată cu un litigiu în care este adus în discuție principiul nediscriminării pe motive de vârstă, astfel cum este prevăzut de Directiva 2000/78, este datoare să asigure, în cadrul competențelor care-i revin, protecția juridică ce decurge pentru justițiabili în Dreptul Uniunii și să garanteze dreptul deplin al acestui principiu, înlăturând, dacă este necesar, aplicarea oricărei dispoziții, eventual contrare, din legea națională.

În conformitate cu aceste concluzii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene urmează ca și instanțele române în situațiile în care vor aplica dispozițiile unei legi naționale de implementare a unei directive să o interpreteze în conformitate cu textul și finalitatea directivei. Din jurisprudența în materie a Curții rezultă că instanța națională este obligată, atunci când trebuie să aplice o lege de implementare a unei directive, să ia în considerare nu numai legea respectivă, ci întreg ansamblul regulilor de drept național și să le interpreteze în conformitate cu cerințele directivei respective, pentru a pronunța o soluție conformă scopului urmărit de actul comunitar.

În condițiile în care dreptul român este caracterizat de un formalism procedural excesiv și mai ales de semnificative inconsecvențe și contradicții, realizarea acestei obligații de către instanțele naționale va fi foarte dificilă.

De altfel, în jurisprudența sa Curtea de Justiție a Uniunii Europene consideră că această obligație a instanțelor naționale este supusă unor limite. Obligația de a interpreta dreptul intern ținând cont de textul și finalitatea directivei există numai în măsura în care dreptul național acordă o marjă de apreciere instanței. În acest sens Curtea a reținut în cauza Papino următoarele: „ Principiul interpretării în lumina directivei nu poate servi ca fundament pentru o interpretare „ contra legem” a dreptului național” (C-105/03, Papino, Hotărârea din 16 iunie 2005, paragraf 47).

Apreciem că ori de câte ori legea națională conferă instanței o „competență legată”, care exclude existența unei marje de apreciere nu există pentru judecătorul național obligația mai sus menționată. Cu titlu de exemplu în această categorie pot fi incluse unele dintre dispozițiile normative cu caracter procedural.

De asemenea, în materie penală instanțele naționale nu pot să agraveze răspunderea penală a persoanelor în cazul în care acestea comit o faptă incriminată de o directivă, dacă aceasta nu a fost implementată în dreptul intern.

IV. AUTONOMIA PROCEDURALĂ NAȚIONALĂ ÎN APLICAREA DREPTULUI UNIUNII EUROPENE.

Pentru a da eficiență principiului priorității dreptului Uniunii Europene în caz de conflict cu normele juridice interne, dar și pentru a aplica direct dispozițiile din Tratatul constitutiv și din regulamente, în cazul efectului direct al actelor juridice comunitare sau în cazul răspunderii statului dacă nu își îndeplinește corect și complet obligația de transpunere a directivelor, instanțele naționale folosesc și respectă reguli de procedură. Menționăm câteva dintre aceste reguli care în mod frecvent pot influența aplicarea dreptului Uniunii Europene: sarcina probei și administrarea probelor, termenele de prescripție și de decădere, acordarea de măsuri provizorii, procedura aplicării măsurilor asigurătorii, dreptul la apărare și altele.

În doctrină dar și în jurisprudență s-a pus problema dacă instanțele naționale respectă în cadrul aplicării dreptului Uniunii Europene regulile de procedură ale dreptului intern sau există norme procedurale la nivelul dreptului comunitar.

În prezent nu există în Tratatul constitutiv sau în alte acte juridice comunitare reguli procedurale relevante care să poată fi folosite de instanțele naționale. Excepția o formează regulile de procedură elaborate în următoarele domenii: cooperarea în materie civilă și penală; în domeniul achizițiilor publice și al politicilor sociale. Și în aceste domenii statele au transpus în dreptul național prin acte normative regulile procedurale care se regăsesc în actele comunitare. Prin urmare, instanțele aplică cu deosebire și în aceste cazuri reguli procedurale ale dreptului intern.

Confruntată cu această problemă și realitate, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a dezvoltat pe cale jurisprudențială principiul autonomiei procedurale naționale.

Astfel, în mai multe cauze (C-430 și 431/93 Jereen Van Schijndel (1995) ECR I-4705; C-326/96, B.S.Levez (1998) ECR I-7835) Curtea a considerat că respectarea principiului eficacității dreptului Uniunii Europene presupune egalitatea de condiții între acțiunile care protejează drepturile comunitare și cele care protejează drepturile garantate de

legislația internă. Regulile de procedură aplicate de instanțele naționale trebuie să nu facă imposibilă exercitarea drepturilor conferite de actele comunitare.

Autonomia procedurală națională în aplicarea dreptului Uniunii Europene se bazează pe două principii importante: 1/principiul echivalenței, potrivit căruia regulile procedurale utilizate de instanțele naționale pentru punerea în aplicare a dreptului Uniunii Europene trebuie să fie echivalente cu cele pentru aplicarea dreptului intern; 2/principiul posibilității practice potrivit căruia regulile procedurale folosite de instanțele naționale pentru punerea în aplicare a regulilor dreptului Uniunii Europene trebuie să nu facă imposibilă în practică exercitarea drepturilor consacrate de normele juridice comunitare.

Interesantă pentru această problemă este cauza Factortame I. Instanțele britanice nu aveau competența, potrivit dreptului intern de a ordona măsuri contra Guvernului. Răspunzând la o întrebare preliminară, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a afirmat că eficacitatea dreptului Uniunii Europene ar fi diminuată dacă o regulă de drept național ar putea împiedica judecătorul sesizat cu un litigiu guvernat de dreptul comunitar, să acorde măsurile provizorii necesare asigurării deplinei eficacități a hotărârii judecătorești care are ca obiect constatarea existenței drepturilor ce rezultă din actele juridice comunitare.

Prin urmare, în concepția Curții, judecătorul național, în astfel de situații, ar trebui să ignore chiar și normele de competență materială ale instanței sau ar putea să soluționeze cauza cu nerespectarea unor norme procedurale regăsite în legea internă.

Totuși, autonomia procedurală națională recunoscută instanțelor judecătorești în aplicarea dreptului Uniunii Europene nu trebuie extinsă până acolo încât să se considere că judecătorul național ar fi îndreptățit să nu aplice în soluționarea unor astfel de litigii norme procedurale interne imperative cu motivarea că numai în acest fel s-ar garanta principiul eficacității dreptului comunitar. Așa cum rezultă și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene autonomia procedurală națională are un caracter concret, în sensul că este condiționată de particularitățile fiecărui caz în parte, dar și de natura și importanța regulilor de procedură consacrate de dreptul intern aplicabile în soluționarea litigiului.

REFERINȚE

Cărți

- [1] Ștefan, T. & Andreșan-Grigoriu, B. (2007). *Drept comunitar*. București: C. H. Beck.
- [2] Constantinescu, M., Iorgovan, A., Muraru, I. & Tănăsescu, E. S. (2004). *Constituția României*

revizuită -comentarii și explicații. București: All Beck.

Jurisprudență

[1] Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza Seda Küçükdeveci v. Swedex GmbH & Co (Hotărârea C-555/07)

[2] Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza Costa c. Enel (6/64 Costa c.Enel (1964) ECR 585)

[3] Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza „Internaționale H” (11/70, Internationale H., (1970) ECR 1125);

[4] Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza „Simmenthal I (35/76, Simmenthal SpA (1976) ECR 1871)

[5] Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în cauza Simmenthal II (106/77, Simmenthal (1978) ECR 629)

[6] Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003 a Curții Constituționale a României privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României publicată în M.Of. nr. 317 din 12 mai 2003

[7] Decizia nr. 308/2006 a Curții Constituționale a României publicată în M.Of. nr.390 din 5 mai 2006

[8] Decizia nr.59/2007 a Curții Constituționale a României publicată în M.Of.nr.98 din 8 februarie 2007

[9] Decizia nr.1042/2007 a Curții Constituționale a României publicată în M.Of. nr.12 din 8 februarie 2008

[10] Decizia nr.1172/2007 a Curții Constituționale a României publicată în M.Of. nr.54 din 23 ianuarie 2008

[11] Decizia nr.1258 din 8 octombrie 2009 a Curții Constituționale a României, publicată în M.Of nr.798 din 23 noiembrie 2009.